

ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ตามแนวโยนิโส
มนสิการ : กรณีศึกษาโรงเรียนสามัคคีวิทยา อำเภอรามัญ จังหวัดลพบุรี
Study the Model of Teaching and Learning in Civic Duty Course Along
the Yonisomanasikan: A Case Study of Samakkhi Wittaya School,
Lamnarai, Lopburi Province

ธนพล แซ่หล่อ¹ สมชัย ศรีนอก² นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ³

Thanaphol Sae-loh, Somchai Srinok, Niwes Wongsuwan

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวที่มีการทดสอบก่อน – หลังเรียน (One Group Pretest - Posttest Design) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาการสอนแบบโยนิโสมนสิการ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสามัคคีวิทยา อำเภอรามัญ จังหวัดลพบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบการสอนแบบโยนิโสมนสิการ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสามัคคีวิทยา อำเภอรามัญ จังหวัดลพบุรี ก่อนเรียนและหลังเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่าการสอนตามแนวโยนิโสมนสิการ ด้วยการสร้างเจตคติที่ดีต่อผู้เรียนจัดบรรยากาศให้เหมาะสม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเสนอสิ่งเร้าเพื่อให้ผู้เรียนฝึกการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ทักษะกระบวนการ ฝึกคิดแบบหาเหตุปัจจัย ค้นหาองค์ประกอบที่ทำให้เกิดผลสรุป และประเมินผลร่วมกันของผู้เรียนและครูการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละกลุ่มมีการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม สามารถค้นหาข้อมูลหาเหตุผลข้อสรุปในเรื่องที่ได้รับมอบหมาย สามารถนำเสนอเนื้อหาเพื่อให้กลุ่มอื่นได้เรียนรู้ตอบข้อซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ในสาระได้ดี ผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้อย่างมีเหตุผลตามแนวโยนิโสมนสิการได้ดีมากกว่าร้อยละ 80 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

Received: 2022-09-12 Revised: 2022-10-21 Accepted: 2022-10-24

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Corresponding Author e-mail: thanapholsae-loh@hotmail.com

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .01

คำสำคัญ (Keywords): รูปแบบการจัดการเรียนการสอน; รายวิชาหน้าที่พลเมือง; โยนิโสมนสิการ

Abstract

Research subject “Study the model of teaching and learning in civic duty course Based on the Yonisomanasikarn Line: A Case Study of Samakkhi Witthaya School, Lamnarai, Lopburi Province” This research is a one-group experimental research with One Group Pretest - Posttest Design. The objectives of this research consisted of 1) to Study the Yonisomanasikan teaching. Secondary school students, Samakkhi Wittaya School, Lamnarai, Lopburi Province 2) to compare the Yonisomanasikan teaching method. Secondary school students at Samakkhi Wittaya School, Lamnarai, Lopburi Province before and after school before and after school with learning Citizenship, morality, collecting data using quizzes Data analysis was done using a computer program to analyze ready-made statistical data. The data were analyzed by descriptive statistics, i.e. Mean and standard deviation, and inferential statistics were the comparison of test scores before and after school. By analyzing the differences of the samples (Paired Sample t-test) The results showed that Teaching by Yonisomanasikan By creating a good attitude towards learners, setting an appropriate atmosphere Build good relationships and offer stimuli for learners to practice collecting information, facts, knowledge, and process skills. Practicing rational thinking Find the elements that produce a summary. and collaborative assessment of learners and teachers. Learning of each group of learners is learning together within the group. Able to search for information, reasoning, conclusions on the assigned subject. Can present content for other groups to learn Answer questions and exchange knowledge together. causing good learning in the subject matter Most of the students were able to learn rationally according to the Yonisomanasikara method, more than 80%. Secondary school students have academic achievements by using Learning Management Plan 1 on Dharma Principles in Coexistence in Buddhism, average score before class 3.75, average score after school 6.75, value t - 16.43. Compared to other religions, the average score before school was 4.25, the average score after school 7.31, the t value - 15.87, the score after studying was significantly higher than the score before studying at the .01 level.

Keywords: Instructional management model; civic duty course; Yonisomonasikan

บทนำ (Introduction)

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลาทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง เพราะวัฒนธรรมกับสังคมเป็นของคู่กัน มีผลเกี่ยวเนื่องกัน และการอยู่ร่วมกันในสังคม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และการอยู่ร่วมกันของสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม มีความอดทน อดกลั้น การยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองเป็นการสอนให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการ แนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์ และยกย่องผู้มีมารยาทไทย ในเรื่องการแสดงความเคารพ การสนทนา การแต่งกาย การมีสัมมาคารวะ แสดงออก แนะนำผู้อื่นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม เห็นคุณค่า อนุรักษ์ สืบสาน และประยุกต์ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ประยุกต์และเผยแพร่ พระบรมราโชวาทในเรื่องมีเหตุผล รอบคอบ หลักการทรงงานในเรื่องการใช้ธรรมชาตช่วยธรรมชาติการปลูกป่าในใจคน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่

การสอนตามรูปแบบโยนิโสมนสิการจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นไปตามประสงค์ เพราะการสอนแบบนี้เป็นวิธีการสอนที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีระบบ ระเบียบ ตรงตามสภาวะและเหตุปัจจัย ทุกขั้นตอนสามารถพิสูจน์หรือจำแนกแยกแยะออกมาอธิบายให้เห็นจริงได้ ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้เสนอวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการไว้ในหนังสือพุทธธรรมทั้งหมด 10 วิธี คือ 1) วิธีคิดแบบสาวเหตุปัจจัย 2) วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ 3) วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ 4) วิธีคิดแบบอริยสัจ 5) วิธีคิดแบบอรรถสัมพันธ์ 6) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก 7) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม 8) วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม 9) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน และ 10) วิธีคิดแบบวิภาษวาท (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2549) ซึ่งวิธีดังกล่าวอาศัยกันและสัมพันธ์กันเมื่อเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหาจะต้องบูรณาการรูปแบบวิธีคิดมาผสมผสานกลมกลืนกัน เพื่อนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง อีกทั้งวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นวิธีคิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล คิดเร้ากุศล นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการสอนที่มีลักษณะบูรณาการหลักจิตวิทยาการเรียน หลักการแนะแนวและหลักการสอนอย่างผสมกลมกลืนได้สัดส่วนสมดุลกัน มุ่งเน้นครูเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จัดเป็นปัจจัยภายนอกที่เหนียวแน่นส่งเสริมและปลูกเร้าให้เกิดความเชื่อในตัวครูผู้สอน ในสาระที่เรียนและวิธีการเรียนจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวผู้เรียน โดยเน้นการคิดวิเคราะห์อย่างมีระบบ ใช้วิธีการแห่งปัญญาในการเล่าเรียน การ

คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง สร้างบรรยากาศที่เข้าใจสนุกสนาน จัดกิจกรรมที่น่าสนใจ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบนี้จะเป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อครูและต่อวิชาที่เรียนทำให้นักเรียนเรียนวิชาได้ดีขึ้น

ดังนั้นจากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ในการปลูกฝังให้นักเรียนมีความสามารถในการตัดสินใจโดยใช้แนวคิดตามแนวพุทธธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ตอบสนองต่อความต้องการในการตัดสินใจในยุคปัจจุบันที่ต้องการหาทางออกที่ดีที่สุดทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการดำรงชีวิตประจำวันแสดงให้เห็นว่า การสอนตามรูปแบบโยนิโสมนสิการ สามารถทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น ที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น คิดถูก คิดดี คิดมีประโยชน์ อีกทั้งสามารถใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง และตรึงตรองอย่างรอบคอบให้เหมาะสมกับรายวิชาหน้าที่พลเมือง โรงเรียนสามัคคีวิทยา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ตามรายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนปกติตามหลักสูตรโดยตามแนวโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสนใจเรียน ขยันเรียน ตั้งใจเรียน และหมั่นหาเหตุผล รู้จักคิด รู้จักทดลอง วางแผนและวัดผลเพื่อให้เกิดวิธีแก้ไขปรับปรุงด้วยตัวผู้เรียนเอง ด้วยการช่วยกันคิดของกลุ่มผู้เรียน และด้วยการสอบถามผู้สอนและผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาการสอนแบบโยนิโสมนสิการ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสามัคคีวิทยา โรงเรียนสามัคคีวิทยา ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อเปรียบเทียบการสอนแบบโยนิโสมนสิการ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสามัคคีวิทยา โรงเรียนสามัคคีวิทยา ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ก่อนเรียนและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ตามแนวโยนิโสมนสิการ: กรณีศึกษาโรงเรียนสามัคคีวิทยา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย โดยมีลำดับดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเรื่องนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 100 คน โรงเรียนสามัคคีวิทยา ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเรื่องนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ห้องเรียนที่ 1 โรงเรียนสามัคคีวิทยา ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 35 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

การตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตามขั้นตอน ดังนี้

1.แผนการจัดการเรียนรู้ การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมือง เรื่อง หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันของพระพุทธศาสนา และเรื่อง หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันของศาสนาอื่น ๆ 1) ศึกษาหลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จุดมุ่งหมายทั่วไป ขอบข่าย เนื้อหาหน้าที่พลเมือง 2) ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 3) ศึกษา รายละเอียดเกี่ยวกับการสอนแบบโยนิโสมนสิการ โดยเลือกเอาวิธีการคิดแบบสาวเหตุปัจจัยคือ วิธี คิดพิจารณาถึงปัญหาหาหนทางแก้ไขปัญห ด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดย คิดถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล มาเป็นแนวทางหลักในกระบวนการสอนเด็ก นักเรียน 4) เลือกเนื้อหาที่จะนำมาสอน ได้แก่ เนื้อหา วิชาหน้าที่พลเมือง เรื่อง หลักธรรมในการอยู่ ร่วมกันของพระพุทธศาสนา และเรื่อง หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันของศาสนาอื่น ๆ 5) กำหนดผล การเรียนรู้ที่คาดหวังของแต่ละเนื้อหา 6) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนโยนิโส มนสิการ จำนวน 5 คาบ ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

6.1) ขั้นนำ หมายถึง ขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมแก่นักเรียน ด้วยการแบ่งกลุ่มเพื่อ ชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินการสอนในเรื่องของกติกา ระยะเวลา รวมทั้งเป็นการเปิดประเด็นในเรื่องที่ จะนำมาจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ที่ กำลังจะเรียนรู้

6.2) ขั้นปฏิบัติกิจกรรม หมายถึง ขั้นตอนที่นักเรียนจะได้ใช้ความสามารถทางสติปัญญา ฝึก ทักษะต่าง ๆ และพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยใช้กิจกรรมของโยนิโสมนสิการ ได้แก่ เกม สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง ละคร เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนทั้งสาม ด้าน

6.3) ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ หมายถึง ขั้นตอนที่นักเรียนทำการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์และเนื้อหาที่เรียนตามที่ได้รับมอบหมาย

6.4) ขั้นประยุกต์ใช้ หมายถึงขั้นตอนที่นักเรียนนำความรู้ด้านเนื้อหา ด้านมนุษยสัมพันธ์ไป ประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ ในแง่ของการแก้ปัญหา และการพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ

6.5) ขั้นประเมินผล หมายถึง ขั้นตอนที่ครูและนักเรียนร่วมกันสังเกต จากการปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนด้านเนื้อหาและด้านมนุษยสัมพันธ์จากการวิเคราะห์ประสบการณ์การ เรียนรู้ การประยุกต์ประสบการณ์การเรียนรู้มาใช้ในการแก้ปัญหา และจากการผลการสังเกตของผู้ สังเกตการณ์ของแต่ละกลุ่ม

7) นำแผนการจัดการเรียนรู้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นและ ปรับปรุงแก้ไข 8) นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิง เนื้อหาความเหมาะสมของภาษาโดยการหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่มี ค่าตั้งแต่ 0.5 – 1.0 และปรับปรุงแผนที่มีค่าต่ำกว่า 0.5 ปรากฏว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าดัชนี ความสอดคล้องอยู่ที่ 1 ทุกข้อ 9) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไป

ทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนสามัคคีวิทยา ตำบลลำนารายณ์ อำเภอยศบาต จังหวัตลพบุรี ที่ไมใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน และนำมาปรับปรุงเพื่อกับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ สร้างแบบทดสอบวัดการเรียนรู้ วิชาหน้าที่พลเมือง เรื่อง หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันของพระพุทธศาสนา และเรื่อง หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันของศาสนาอื่น ๆ โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) สร้างแบบทดสอบแบบฝึกหัด เพื่อทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน จำนวน 2 ฉบับ ๆ ละ 10 คะแนน ให้ครอบคลุม พฤติกรรมที่วิเคราะห์ไว้ 2) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ตลอดจนความชัดเจนในการใช้ภาษา โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นการหาค่าดัชนีความสอดคล้องหรือ IOC (Index of Consistency) ของข้อคำถามที่เหมาะสมในการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนข้อคำถามแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญ มี 3 ค่า 3) ปรับปรุงแบบทดสอบเพื่อการวิจัยตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 4) นำแบบทดสอบไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนสามัคคีวิทยา ตำบลลำนารายณ์ อำเภอยศบาต จังหวัตลพบุรี ที่ไมใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน เพื่อดูความแม่นยำของเครื่องมือและความเป็นไปได้ทางการปฏิบัติแล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยคำนวณหาความสัมพันธ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbachs alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งหมด เท่ากับ 0.813 5) ปรับปรุงแบบทดสอบและนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนสามัคคีวิทยา ตำบลลำนารายณ์ อำเภอยศบาต จังหวัตลพบุรี ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมือง ดังนี้

1.1 เรื่อง หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันของพระพุทธศาสนา เวลา 3 ชั่วโมง

1.2 เรื่อง หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันของศาสนาอื่น ๆ เวลา 3 ชั่วโมง

2. แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ สร้างแบบทดสอบวัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมือง เป็นข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ

ผลการวิจัย (Research Results)

1.การสอนตามแนวโยนิโสมนสิการ ด้วยการสร้างเจตคติที่ดีต่อผู้เรียนจัดบรรยากาศให้เหมาะสม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเสนอสิ่งเร้าเพื่อให้ผู้เรียนฝึกการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ทักษะกระบวนการ ฝึกคิดแบบหาเหตุปัจจัย ค้นหาองค์ประกอบที่ทำให้เกิดผลสรุป และประเมินผลร่วมกันของผู้เรียนและครู

การเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละกลุ่มมีการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม สามารถค้นหาข้อมูลหาเหตุผลข้อสรุปในเรื่องที่ได้รับมอบหมาย สามารถนำเสนอเนื้อหาเพื่อให้กลุ่มอื่นได้เรียนรู้ ตอบข้อ

ซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ในสาระได้ดี ผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้อย่างมีเหตุผลตามแนวโยนิโสมนสิการได้ดีมากกว่าร้อยละ 80

ผู้เรียนบางส่วนมีความสามารถในการใช้เหตุผลดีกว่าเพื่อน แต่จากการนำเสนอ ซักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันช่วยกระตุ้นการเรียนรู้และเพิ่มความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลได้ดีขึ้นในการเรียนการสอนตามแนวโยนิโสมนสิการ

2.แผนการจัดการเรียนรู้ของแต่ละแผน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทำการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของความแตกต่าง (Test Significance of Differences) ระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบก่อนเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่าง (Paired Sample t-test) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันของพระพุทธศาสนา คะแนนเฉลี่ย ก่อนเรียน 3.75 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 6.75 ค่า $t = -16.43$ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันของศาสนาอื่น ๆ คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 4.25 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 7.31 ค่า $t = -15.87$ มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ตามแนวโยนิโสมนสิการ: กรณีศึกษาโรงเรียนสามัคคีวิทยา อำเภอรายณ์ จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัยตามลำดับของข้อมูล ดังนี้

การสอนตามแนวโยนิโสมนสิการ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสามัคคีวิทยา อำเภอรายณ์ จังหวัดลพบุรี ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มอย่างมีเหตุผล สามารถนำเสนอ ตอบข้อซักถามแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสาระอย่างมีเหตุผลตามหลักโยนิโสมนสิการเป็นอย่างดี จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลฉัตร ผดุงกรรม ในงานวิจัยเรื่อง “ผลการจัดการสถานักเรียนโดยบูรณาการวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสำนึกประชาธิปไตย” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อทดลองการจัดการจัดการสถานักเรียนมัธยมศึกษาโดยบูรณาการการเรียนรู้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสำนึกประชาธิปไตย ในโรงเรียนอนุบาลแม่เปิน 2. เปรียบเทียบจิตสำนึกประชาธิปไตยก่อนและหลังการจัดการสถานักเรียนโดยบูรณาการการเรียนรู้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนอนุบาลแม่เปิน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนอนุบาลแม่เปิน ปีการศึกษา 2554 จำนวน 181 คน ผลการวิจัยพบว่า พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 52.5 เป็นเพศชาย ร้อยละ 28.2 มีอายุระหว่าง 10 – 15 ปี ร้อยละ 28.2 อยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้ปกครองของนักเรียนร้อยละ 52.9 มีอาชีพเป็นเกษตรกร นักเรียนร้อยละ 74.6 อาศัยอยู่กับพ่อแม่ และร้อยละ 78.5 พ่อแม่อยู่ด้วยกัน ผลการใช้รูปแบบผลการจัดการสถานักเรียนโดยบูรณาการวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสำนึกประชาธิปไตยในนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนอนุบาลแม่เปิน พบว่าระดับจิตสำนึกประชาธิปไตยในภาพรวมนักเรียนมีระดับ

จิตสำนึกหลังการจัดการสถานักเรียนโดยบูรณาการวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ สูงกว่าระดับจิตสำนึกประชาธิปไตยก่อนการจัดการสถานักเรียนโดยบูรณาการการคิดแบบโยนิโสมนสิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในภาพรวมและเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีระดับจิตสำนึกประชาธิปไตยหลังการจัดการสถานักเรียนโดยบูรณาการวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนการจัดการสถานักเรียนโดยบูรณาการวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (กุลฉัตร ผดุงกรรณ์, 2554) โดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบหมวด 6 ใบ เรือง ศาสนพิธิ มีประสิทธิภาพที่เหมาะสม ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่สูงขึ้นได้ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ครูนำกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 2 รูปแบบ ไปใช้จัดการเรียนรู้ของนักเรียนให้บรรลุผลสำเร็จต่อไป

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันของพระพุทธศาสนา คะแนนเฉลี่ย ก่อนเรียน 3.75 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 6.75 ค่า $t = 16.43$ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันของศาสนาอื่น ๆ คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 4.25 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 7.31 ค่า $t = 15.87$ มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .01 จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล ทองพันธ์ ในงานวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา” การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปาช่วยเสริมสร้างความสามารถทางการคิดของผู้เรียน และเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนาให้สูงขึ้น การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา สาระพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา ระหว่างก่อนและหลังเรียน 4) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 ห้อง นักเรียน 80 คนเป็นกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ และแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปาจำนวนรูปแบบละ 10 แผนๆ ละ 1 ชั่วโมง รวมเวลาเรียนรูปแบบละ 10 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชนิดปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (B) ตั้งแต่ 0.21 – 0.84 มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (rcc) เท่ากับ 0.94 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ชนิดปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 20 ข้อ มีค่าความยาก (p) ตั้งแต่ 0.27 – 0.80 มีค่าอำนาจจำแนก (r) 0.22 – 0.68 มีความเชื่อมั่น (KR-20) เท่ากับ 0.8744)

แบบวัดเจตคติ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (rxy) ตั้งแต่ 0.26 – 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (α) เท่ากับ 0.85 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ การทดสอบสมมุติฐานใช้ t-test (Dependent Samples) และ Hotelling T² ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 93.12/88.05 และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปปา มีประสิทธิภาพเท่ากับ 92.98/86.06 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปปา เท่ากับ 0.7459 และ 0.7027 ตามลำดับ 3) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปปา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 4) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปปา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อการเรียนไม่แตกต่างกัน (นฤมล ทองพันธ์, 2546) โดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปปา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลช่วยเสริมสร้างและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธ ศาสนา ดังนั้น ครูผู้สอนควรเลือกวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของเนื้อหา เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย (Research Knowledge)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ตามแนวโยนิโสมนสิการ: กรณีศึกษาโรงเรียนสามัคคีวิทยา อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี” มีดังนี้

1. รู้กระบวนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ตามแนวโยนิโสมนสิการ เรื่อง หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันของพระพุทธศาสนา และเรื่อง หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันของศาสนาอื่นๆ
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 2 โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวโยนิโสมนสิการทำให้ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. ครูผู้สอนมีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ใช้สื่อการสอนทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ เกิดทักษะทางด้านการดู การฟัง การคิดวิเคราะห์ ทำให้น่าสนใจในการเรียน
4. การสอนตามแนวโยนิโสมนสิการ สร้างเจตคติที่ดีต่อผู้เรียนเกิดบรรยากาศ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี เสนอสิ่งเร้า เพื่อฝึกผู้เรียนในการรวบรวมข้อมูล หาข้อเท็จจริง ทักษะกระบวนการคิดแบบหาเหตุปัจจัย ค้นหาองค์ประกอบ สรุปประเมินผลร่วมกัน ผู้เรียนแต่ละกลุ่มมีการเรียนรู้ร่วมกันตามที่มีเป้าหมาย สามารถเสนอเนื้อหาสาระความรู้ต่อกลุ่มอื่นให้เกิดการเรียนรู้ ตอบข้อ

ซักถามแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปรายผล เกิดการเรียนรู้ในสาระร่วมกันอย่างมีเหตุผลทำการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระได้ดียิ่ง เพิ่มความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลได้ดีขึ้น การเรียนรู้ร่วมกันในการซักถามแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อครูให้การเสริมกระตุ้นการเรียนรู้อย่างเป็นระบบคิดอย่างมีเหตุผล

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ในการวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ตามแนวโยนีโสมนสิการ: กรณีศึกษาโรงเรียนสามัคคีวิทยา อำเภอรายณ์ จังหวัดลพบุรี” จากข้อค้นพบจากการวิจัย ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรมีการจัดและเลือกกิจกรรมการสอนให้เหมาะสม ควรเพิ่มเติมในกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน

1.2 ควรพิจารณาความเหมาะสมในการถ่ายทอดหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก และช่วงเวลาที่ได้รับการจัดสรรจากทางโรงเรียน

1.3 ควรออกแบบแบบฝึกหัดมีความสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรวมทั้งการใช้คำศัพท์และภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับ “ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ตามแนวโยนีโสมนสิการ: กรณีศึกษาโรงเรียนสามัคคีวิทยา อำเภอรายณ์ จังหวัดลพบุรี” ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

2.1 ควรดำเนินการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต และการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลการวิจัยในเชิงลึก อันจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการวิจัยเชิงการสอนตามแนวโยนีโสมนสิการ วิชาในสาระการเรียนรู้อื่น เป็นการเฉพาะ

2.2 ควรศึกษาจากพื้นที่ของจังหวัดในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ หรือจังหวัดอื่นเพื่อเพิ่มบริบทของการวิจัยให้ได้องค์ความรู้และรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง (References)

กุลฉัตร ผดุงกรณ์. (2554). ผลการจัดการสถานักเรียนโดยบูรณาการวิธีคิดแบบโยนีโสมนสิการ เพื่อพัฒนาจิตสำนึกประชาธิปไตย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นฤมล ทองพันธ์. (2556). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ ปยุตโต). (2549). พุทธธรรม: ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์
ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.